

Joanna Podczaszy | kancelaria@jplex.pl

Uniwersytet Wrocławski

Społeczne aspekty przepisów o upadłości konsumenckiej w świetle przeprowadzonych badań

Social Aspects of the Provisions on Consumer Bankruptcy in the Light of the Conducted Studies

Abstract: It is unquestionable that law is an expression of values thus bankruptcy laws should incorporate social and moral values and find the proper balance between the interest of the creditors (*all debts should be repaid, pacta sunt servanda*) and the interests of the debtors who have miscalculated risks and suffered from unfortunate change of circumstances (*social solidarity*). Over-indebtedness is a serious social and economic problem which has to be regulated by law, however the institution of consumer bankruptcy should be a remedy especially dedicated to those who passively led to its excessive debt. This article presents the results of the conducted studies which reinforce the thesis of the necessity of legal regulations in the field of consumer insolvency.

Keywords: consumer bankruptcy, insolvency, excessive debt, debtor, creditor, society

Wprowadzenie

Dług i związane z nim regulacje prawne ewoluowały wraz z rozwojem systemów polityczno-społecznych. Już w społeczeństwach prymitywnych można doszukać się zwyczajów dotyczących postępowania w razie niewypłacalności, a skorelowane to było z powstawaniem własności prywatnej, która rodziła prawa i obowiązki po stronie członków danej społeczności [Sójka-Zielińska 2011, s. 16]. Wtedy to głównie zasady moralne oraz wierzenia religijne kształtowały wzorce zachowań społeczeństw znajdujących się

w początkowej fazie rozwoju społeczno-gospodarczego, a tym samym formułowały powszechnie akceptowane reguły postępowania. Z początku wierzyciele mieli niczym nieograniczone prawo egzekwowania przysługujących im wierzytelności wobec dłużnika i jego rodziny, włącznie ze stosowaniem kar cielesnych, niewoli za długi, a nawet śmierci. Z biegiem czasu postrzeganie istoty długu uległo zmianie – początkowo prawo regulujące sytuację dłużników było bardzo surowe i zdecydowanie zorientowane na ochronę wierzycieli, niemniej silny był tak zwany ostracyzm społeczny, który osoby niewykonyjące swoich zobowiązań wykluczał z życia społecznego i gospodarczego, co było niezmiernie dotkliwie i równało się śmierci społecznej danego osobnika. Wraz z rozwojem stosunków społeczno-gospodarczych stan prawny dłużnika zaczął się zmieniać, a było to związane przede wszystkim ze stopniowym przeobrażaniem się odpowiedzialności osobistej dłużnika w odpowiedzialność majątkową, co przejawiało się wprowadzeniem mechanizmów prawnych, zabezpieczających roszczenia wierzycieli na majątku dłużnika oraz poręczeniach osób trzecich. Już starożytni reformatorzy prawa doszli do wniosku, że warunkiem rozwoju społecznego jest okresowe zdjęcie ciężarów z człowieka, które nagromadziły się przez lata w wyniku oddziaływania na niego danego systemu politycznego i jego nie zawsze roztropnych działań na tle tego systemu. Prekursorem podejścia do obywatela jako ogniwa tworzącego rozwój był grecki mąż stanu i filozof Solon, który po raz pierwszy w starożytności jednym aktem prawnym w sposób zorganizowany w VI wieku przed naszą erą na koszt państwa uwolnił wszystkich dłużników od ciężącego na nich zadłużenia. Solon był zdania, że państwo nie może poprawnie funkcjonować i utrzymać porządku, jeśli spora część społeczeństwa będzie zadłużona [Kuryłowicz 2006, s. 138]. Po raz pierwszy rozpoczęto również używania określenia oddłużenie – *seisachteja*, czyli dosłownie strząśnięcie ciężarów.

Niniejszy artykuł ma na celu zobrazowanie procesu legislacyjnego przepisów o upadłości osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej w Polsce, zaprezentowanie wyników badań ankietowych przeprowadzonych na terenie województwa opolskiego oraz dolnośląskiego oraz badań akt sądowych z obszaru właściwości Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Fabrycznej we Wrocławiu. Autor zakłada, iż instytucja upadłości konsumenckiej jest warunkiem utrzymania systemu społeczno-gospodarczego opartego na długu. Wzrost zadłużenia współczesnego społeczeństwa i idące za nim zagrożenia natury społeczno-gospodarczej uzasadniają konieczność istnienia regulacji prawnych w zakresie upadłości osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. W ocenie autora państwo oraz instytucje finansowe to główni interesariusze rozwiązań prawnych w zakresie niewypłacalności. Artykuł, oprócz rozważań na płaszczyźnie logiczno-językowej, zawiera rozważania na płaszczyźnie psychologicznej i socjologicznej, które dotyczą badania prawa jako faktu społecznego, psychicznego

i psychospołecznego [Opałek, Wróblewski 1991, ss. 42–43]. Tym samym zastosowano metody i techniki badawcze stosowane w psychologii i socjologii, a mianowicie kwestionariusz ankiety oraz badania empiryczne akt sądowych. Zwolennicy stosowania modelu empirycznego w prawoznawstwie przypisują mu niekwestionowanie walor dowodu naukowego. Teoretycy prawa są zgodni, iż aktualnie głównym celem naukowców winno być podjęcie badań nad stosowaniem i działaniem prawa, a w szczególności weryfikacja, czy obowiązujące przepisy realizują cele, dla jakich zostały uchwalone, co po części realizuje niniejszy artykuł.

Polski proces legislacyjny przepisów o upadłości osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej

Po 2000 r. w Polsce zaczęto zastanawiać się nad koniecznością wprowadzenia instytucji upadłości konsumenckiej do polskiego systemu prawnego. Argumentowano to rozwojem usług bankowych, zmianą postaw konsumpcyjnych obywateli polskich oraz rosnącym, już wtedy, zadłużeniem gospodarstw domowych. Podczas prac legislacyjnych nad ustawą *Prawo upadłościowe i naprawcze* w 2002 r. zastanawiano się nad wprowadzeniem do niej również regulacji dotyczących upadłości osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Finalnie dnia 28 lutego 2003 r. uchwalono ustawę *Prawo upadłościowe i naprawcze* [Dz.U. z 2003 r., nr 60, poz. 535] bez wprowadzania do niej przepisów o upadłości konsumenckiej, uzasadniając to niewydolnym systemem sądownictwa, nieprzygotowanym do rozpatrywania większej ilości spraw upadłościowych oraz kondycją finansową polskiego społeczeństwa, która w tamtym czasie nie była, zdaniem prawodawców, najgorsza [Szpringer 2006, s. 45]. W 2003 r. powrócono do problemu prawnego uregulowania upadłości konsumenckiej. W tym czasie do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej IV kadencji wpłynął projekt ustawy o przeciwdziałaniu niewypłacalności osoby fizycznej oraz o upadłości konsumenckiej [druk nr 2668, <http://orka.sejm.gov.pl>] proponowany przez klub parlamentarny Prawo i Sprawiedliwość. Projekt ustawy przewidywał zasady wspólnego dochodzenia roszczeń wierzycieli od niewypłacalnych dłużników (konsumentów), a także zawierał zasady postępowania mającego na celu zapobieżenie niewypłacalności osoby fizycznej. Projektowana ustawa regulować miała dwie sytuacje – niewypłacalność osoby fizycznej (postępowanie upadłościowe likwidacyjne i z możliwością zawarcia układu) oraz zagrożenie niewypłacalnością (postępowanie naprawcze). Do prac nad kształtem przepisów o upadłości konsumenckiej powrócono w 2006 r. kiedy to do Sejmu V kadencji Rzeczypospolitej Polskiej wpłynął

projekt ustawy o przeciwdziałaniu niewypłacalności oraz o upadłości osoby fizycznej z dnia 9 maja 2006 r. [druk nr 776, <http://orka.sejm.gov.pl>]. Mimo wielu krytycznych uwag zawartych w opiniach do ustawy z 2003 r. projekt zgłoszony ponownie do Sejmu nie uwzględniał wielu podnoszonych postulatów i był bardzo podobny do pierwszego projektu. Przepisy z 2006 r. miały regulować zasady wspólnego dochodzenia roszczeń wierzycieli od niewypłacalnych dłużników, będących osobami fizycznymi, skutki ogłoszenia upadłości oraz zasady postępowania zapobiegającego niewypłacalności. Kolejno w 2007 r. na nowo wrócono do tematu prawnego uregulowania upadłości konsumenckiej i za V Kadencji Sejmu przedstawiono poselski *Projekt legislacyjny ustawy o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze i innych ustaw z dnia 25 kwietnia 2007 r.* [druk nr 1892, <http://orka.sejm.gov.pl>]. Prace nad projektem zakończyły się po pierwszym czytaniu. W praktycznie tym samym kształcie przedstawiono za VI kadencji Sejmu poselski *Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze i innych ustaw z dnia 20 lutego 2008 r.* [druk nr 556, <http://orka.sejm.gov.pl>], który ostatecznie został wycofany. Oba powyższe projekty były podobne w swej treści i przedstawione przez klub parlamentarny Platformy Obywatelskiej.

Ostatecznie dnia 17 lipca 2008 r. do Sejmu VI kadencji wpłynął rządowy *Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze oraz Ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych* [druk nr 831, <http://orka.sejm.gov.pl>]. W głosowaniu nad przyjęciem projektu ustawy wzięło udział 406 posłów, w tym za przyjęciem projektu głosowało 270 posłów (PO – 192 głosy; PiS – 5 głosów), przeciw przyjęciu projektu ustawy głosowało 135 posłów (z czego 134 głosy przeciw należały do posłów z PiS) oraz jeden poseł wstrzymał się od głosu. Dnia 15 grudnia 2008 r. prezydent RP podpisał ustawę i tak po wieloletnich dyskusjach, konsultacjach oraz analizach wielu projektów upadłość konsumencka została wprowadzona do polskiego systemu prawa dnia 31 marca 2009 r. na mocy *Ustawy z 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze oraz Ustawy o kosztach sądowych w sprawach* [Dz.U. z 2008 r. nr 234, poz. 1572], rozszerzając tym samym krąg uprawnionych o osoby nieprowadzące działalności gospodarczej. Stosunkowo długi proces legislacyjny i mnogość przedstawianych od 2003 r. projektów powinna skutkować uchwaleniem skutecznych, jasnych, zrozumiałych przepisów spełniających cel, do jakiego zostały ustanowione, niemniej jednak, jak pokazał upływ czasu, uchwalone 2008 r. przepisy okazały się nieskuteczne.

Tabela 1. Przebieg procesu legislacyjnego Ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze oraz Ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2008 r. nr 234, poz. 1572).

Data	Przebieg procesu legislacyjnego
17.07.2008 r.	Projekt wpłynął do Sejmu
25.07.2008 r. 05.09.2008 r.	Projekt został skierowany do pierwszego czytania w komisjach (do Komisji Gospodarki oraz Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka)
02.10.2008 r.	I czytanie w komisjach
16.10.2008 r.	II czytanie na posiedzeniu Sejmu
22.10.2008 r.	Prace w komisjach po II czytaniu
24.10.2008 r.	III czytanie na posiedzeniu Sejmu
28.10.2008 r.	Ustawę przekazano prezydentowi i marszałkowi Senatu
21.11.2008 r.	Stanowisko Senatu
03.12.2008 r.	Prace w komisjach nad stanowiskiem Senatu
04.12.2008 r. 05.12.2008 r.	Rozpatrywanie na forum Sejmu stanowiska Senatu
08.12.2008 r.	Ustawę przekazano prezydentowi do podpisu
15.12.2008 r.	Prezydent podpisał ustawę

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://orka.sejm.gov.pl/proc6.nsf/opisy/831.htm>.

Po niespełna pięciu miesiącach obowiązywania nowych przepisów uchwalonych na mocy ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. do Sejmu VI kadencji wpłynął projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze wniesiony przez Komisję Nadzwyczajną „Przyjazne Państwo” do spraw związanych z ograniczaniem biurokracji. W uzasadnieniu do projektu wskazano, iż projektowane zmiany są podyktowane koniecznością odpowiedniego uregulowania planu spłaty i umorzenia części zobowiązań upadłego, tak by osiągnąć cel, jakim jest restrukturyzacja zadłużenia i rehabilitacja społeczna dłużnika [druk nr 2485, <http://orka.sejm.gov.pl>]. Projektodawcy proponowali m.in., by z dobrodziejstwa upadłości konsumenckiej można było skorzystać jedynie raz w życiu, a nie co dziesięć lat. Chciano rozszerzyć obowiązek przekazywania informacji związanych z ogłoszeniem upadłości do biur informacji gospodarczej oraz do instytucji finansowych. Proponowano zmianę zakresu podmiotowego ustawy w drodze liberalizacji przesłanek pozwalających na ogłoszenie upadłości osobie fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej. Nieefektywność dotychczasowych regulacji dotyczących niewypłacalności osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej doprowadziła do wszczęcia prac nad projektem nowych regulacji, uwzględniających bariery formalno-prawne. Wynikiem prac legislacyjnych w dniu 29.08.2014 r. Sejm uchwalił *Ustawę z dnia 29 sierpnia 2014 r. o zmianie – Prawo upadłościowe i naprawcze, Ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz Ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych* (Dz.U. z 2014 r. poz. 1306), która po podpisaniu przez Prezydenta i upływie *vacatio legis* weszła w życie 31.12.2014 r.

Tabela 2. Przebieg procesu legislacyjnego *Ustawy z dnia 29 sierpnia 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, Ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz Ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych* (Dz.U. z 2014 r. poz. 1306)

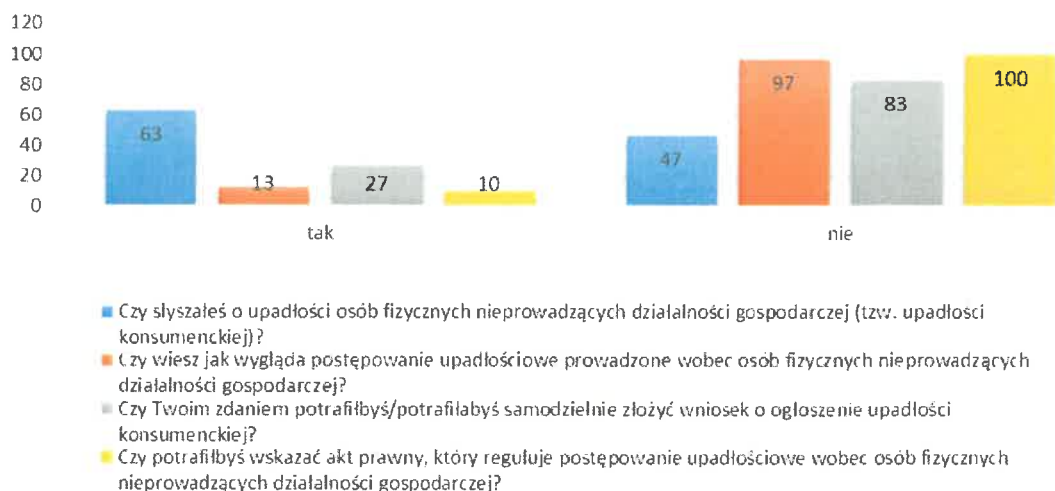
Data	Przebieg procesu legislacyjnego
13.02.2014 r.	Projekt wpłynął do Sejmu
01.04.2014 r.	Projekt został skierowany do pierwszego czytania w komisjach (do Komisji Gospodarki oraz Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka)
08.05.2014 r.	I czytanie w komisjach
03.06.2014 r.	Sprawozdanie podkomisji
10.06.2014 r.	Sprawozdanie komisji
24.06.2014 r.	II czytanie na posiedzeniu Sejmu
25.06.2014 r.	Wpłynęło stanowisko Rządu RP
26.06.2014 r.	III czytanie na posiedzeniu Sejmu
26.06.2014 r.	Ustawę przekazano prezydentowi i marszałkowi Senatu
24.07.2014 r.	Stanowisko Senatu
26.08.2014 r.	Sprawozdanie komisji
29.08.2014 r.	Rozpatrywanie na forum Sejmu stanowiska Senatu
01.09.2014 r.	Ustawę przekazano prezydentowi do podpisu
19.09.2014 r.	Prezydent podpisał ustawę

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2265>.

Wyniki przeprowadzonych badań

Badanie grupy 110 respondentów przeprowadzono na podstawie autorskiego kwestionariusza ankiety wśród osób zamieszkałych na terenie województwa opolskiego i dolnośląskiego w okresie od stycznia do maja 2015 r. Dobór respondentów miał charakter losowy. Badania przeprowadzono wśród 31 osób w przedziale wiekowym 18–30, 35 osób w przedziale wiekowym 31–50, 34 osób w przedziale wiekowym 51–70 oraz 10 osób w przedziale wiekowym 70 i więcej. Wyniki badań jednoznacznie wskazują na niską świadomość prawną respondentów w zakresie przepisów o upadłości konsumenckiej. Aż 97 badanych nie wie, jak wygląda postępowanie upadłościowe wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, 83 osoby nie potrafiłyby samodzielnie złożyć wniosku o ogłoszenie upadłości, a aż 100 badanych nie byłoby w stanie wskazać aktu prawnego, który reguluje postępowanie upadłościowe wobec konsumentów. Więcej niż połowa badanych słyszała natomiast o upadłości konsumenckiej, a to najprawdopodobniej za sprawą mediów, które nagłośniły zmiany wprowadzone do przepisów o upadłości konsumenckiej z końcem 2014 r.

Wykres 1. Znajomość przepisów z zakresu upadłości konsumenckiej

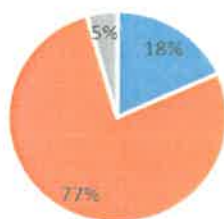

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Pomimo, iż wyniki przeprowadzonych badań wskazały na niemal całkowity brak wiedzy respondentów w zakresie upadłości konsumenckiej, to aż 77% badanych uważa postępowanie upadłościowe za korzystniejsze dla dłużnika niż postępowanie indywidualne, prowadzone przez komornika (wykres 2). Nie wynika to bynajmniej z przeświadczenia o możliwości uniknięcia obowiązku spłaty długów, gdyż aż 75% badanych nie zdaje sobie sprawy, że po zakończonym postępowaniu upadłościowym istnieje możliwość umorzenia przez sąd części zobowiązań finansowych (wykres 3).

Wykres 2. Opinia respondentów na temat upadłości konsumenckiej

Które postępowanie jest Twoim zdaniem korzystniejsze dla dłużnika będącego osobą fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej?

- 1. Postępowanie egzekucyjne indywidualne (poprzez komornika)
- 2. Postępowanie egzekucyjne generalne (poprzez upadłość)
- 3. Respondenci, którzy nie udzielili odpowiedzi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Wykres 3. Świadomość prawna respondentów w zakresie upadłości konsumenckiej

Czy po skutecznym zakończeniu postępowania upadłościowego wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej istnieje możliwość umorzenia części zobowiązań finansowych (darowania części długu)?

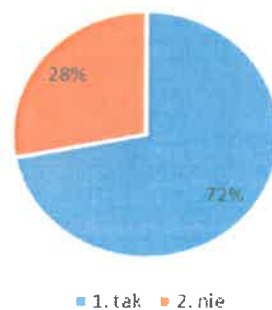

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Większość badanych (72%) zadeklarowała chęć skorzystania z instytucji upadłości konsumenckiej w sytuacji popadnięcia w stan nadmiernego zadłużenia, co również może zadziwiać w sytuacji, gdy Ci sami respondenci przyznali się, że nie mają wiedzy na temat podstawowych przepisów o upadłości osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Tym samym należy uznać, iż ocena respondentów w zakresie regulacji o upadłości konsumentów dokonana została przez pryzmat informacji podanych w mediach publicznych.

Wykres 4. Gotowość do skorzystania z instytucji upadłości konsumenckiej.

Czy w sytuacji popadnięcia w stan nadmiernego zadłużenia skorzystałbyś/skorzystałabyś z Instytucji upadłości konsumenckiej?

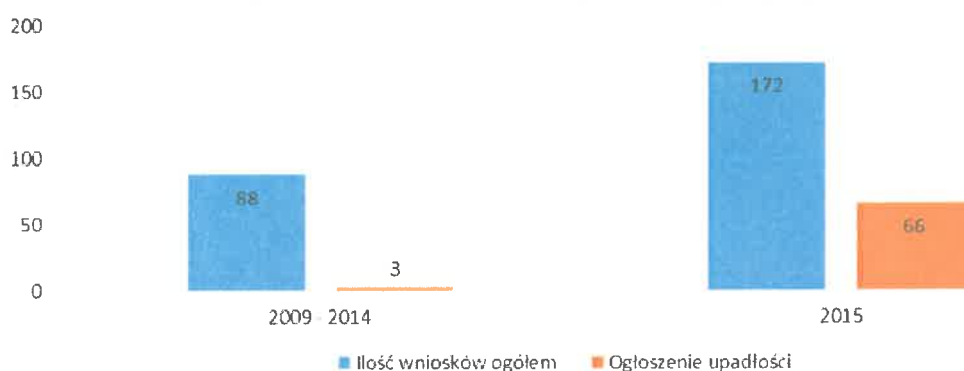
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Kolejno na potrzeby wielopłaszczyznowej analizy prawa o niewypłacalności osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej przeprowadzono badania około

280 akt sądowych zgromadzonych w Sądzie Rejonowym dla Wrocławia-Fabrycznej we Wrocławiu za okres od 2009 r. do końca 2015 roku. Wyniki badań potwierdziły, iż pierwotnie uchwalone przepisy były nieskuteczne. W okresie prawie pięciu lat zarejestrowano w sądzie tylko 88 spraw, z czego ogłoszono jedynie 3 upadłości osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Natomiast od początku funkcjonowania znowelizowanych przepisów w 2015 r. zauważalna jest tendencja wzrostowa, zarejestrowano 172 sprawy, z czego ogłoszono 66 upadłości, 38 wniosków sąd oddalił, 49 wniosków sąd zwrócił, 5 spraw sąd umorzył oraz 14 spraw przekazał do rozpoznania innym sądom.

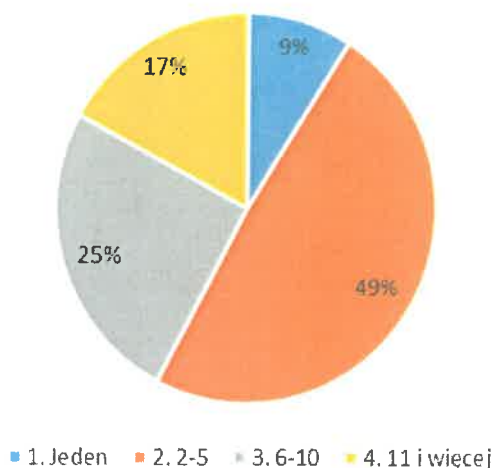
Wykres 5. Liczba ogłoszonych upadłości konsumenckich w latach 2009–2015 w obszarze właściwości Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Fabrycznej we Wrocławiu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Upadłość konsumencką w 2015 r. w obszarze właściwości Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Fabrycznej we Wrocławiu ogłoszono w stosunku do 65% kobiet i 35% mężczyzn. Wśród imion kobiet, które ogłosiły upadłość najczęściej występowały imiona Jolanta, Agnieszka oraz Joanna. Natomiast wśród mężczyzn nie zarysował się zauważalny trend, jeśli chodzi o większą częstotliwość danego imienia, często występowało imię Mariusz oraz Piotr. Największy odsetek wnioskodawców, w stosunku do których sąd we Wrocławiu ogłosił upadłość w 2015 r. to grupa wiekowa mieszcząca się w przedziale 31–50. Kolejno 37% to grupa wiekowa 31–70, następnie 18–30 oraz 71 i więcej. Najmłodsza osoba w stosunku, do której ogłoszono upadłość to 24 letnia kobieta, a najstarsza to 74 letni mężczyzna.

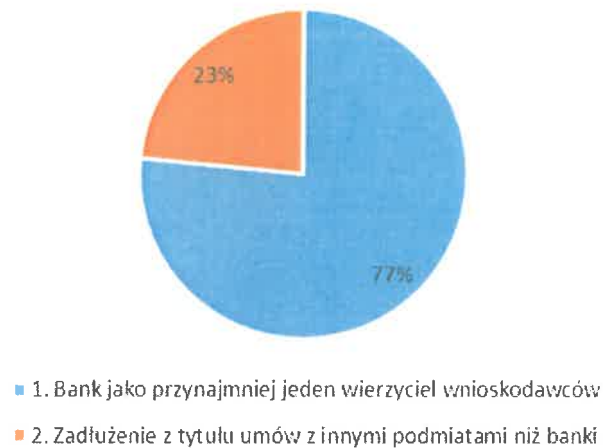
Wykres 6. Liczba wierzycieli wnioskodawców w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Przeważająca część wnioskodawców miała zadłużenie w stosunku do od 2 do 5 wierzycieli (45%). Rekordzistką pod względem ilości wierzycieli była 70-letnia emerytka, która miała aż 50 wierzycieli, a łącznie wierzytelność w stosunku do nich wynosiła około 130 000 zł. Dłużniczka zaciągała zobowiązania głównie w instytucjach finansowych i firmach pożyczkowych. Drugą osobą na podium pod względem ilości wierzycieli była 37-letnia pracownica Poczty Polskiej, która miała 45 wierzycieli, a łącznie jej wierzytelność opiewała na 250 000 zł. Kobieta cierpiała na depresję po rozstaniu z mężem i samotnie wychowywała dwójkę dzieci. Zalegała ze spłatą zobowiązań z tytułu umów kredytowych w bankach oraz firmach pożyczkowych, nie regulowała swoich okresowych zobowiązań oraz zalegała ze spłatą należności w stosunku do ZUS i US. Trzecią osobą w kolejności była 62-letnia kobieta, która nie regulowała swoich wymagalnych zobowiązań w stosunku do 28 wierzycieli, a jej zadłużenie łącznie wynosiło około 310 000 zł. Nie regulowała ona należności wynikających z zawartych umów kredytowych w bankach oraz firmach pożyczkowych, umów o świadczenia okresowe oraz należności w stosunku do Skarbu Państwa. Wobec trzech powyższych kobiet sąd ogłosił upadłość osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej.

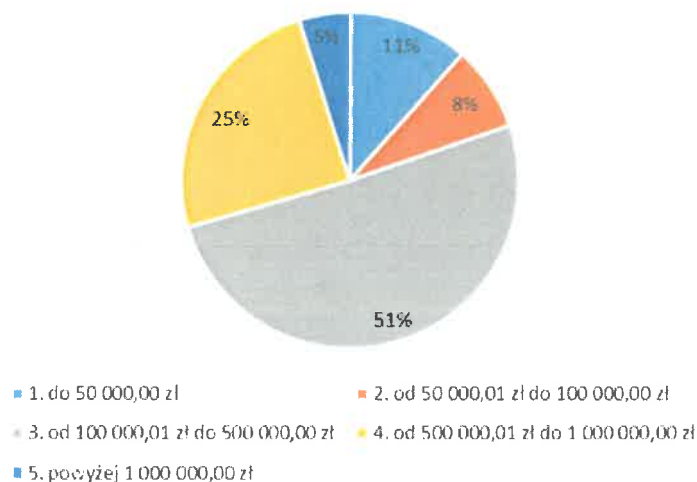
Wykres 7. Bank jako główny wierzyciel wnioskodawców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Z przeprowadzonych badań jednoznacznie wynika, że to bank jest głównym wierzycielem osób wnioskujących o ogłoszenie upadłości konsumenckiej i aż 77% z nich wskazało bank jako jednego z wierzycieli. Około 29% wierzycielności było z tytułu kredytów hipotecznych, z czego 25% było indeksowanych we frankach szwajcarskich.

Wykres 8. Zadłużenie wnioskodawców, w stosunku do których ogłoszono upadłość w 2015 r. w obszarze właściwości Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Fabrycznej we Wrocławiu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Ponad połowa wnioskodawców wskazała, iż ich zadłużenie w stosunku do wierzycieli plasuje się w przedziale od 100 000 zł do 500 000 zł. 12 000 000 zł wynosiło największe zadłużenie wnioskodawcy, który chciał skorzystać z dobrodziejstwa upadłości osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Była to 27-letnia kobieta, która poręczyła zobowiązania wekslowe. Sąd w stosunku do niej oddalił wniosek o ogłoszenie upadłości. Sąd ogłosił natomiast upadłość w stosunku do czterech osób, których zadłużenie wynosiło około 1 000 000 zł, z czego trzech wnioskodawców posiadało zadłużenie z tytułu kredytu hipotecznego indeksowanego we frankach szwajcarskich (dwóch mężczyzn oraz jedna kobieta). Z ciekawych zależności można wskazać, iż około 38% wnioskodawców wskazało, że jest po rozwodzie, po rozstaniu z partnerem, w trakcie rozwodu albo w separacji. Natomiast około 17% wnioskodawców wskazało, że cierpi na zaburzenia psychiczne. Najczęściej wymieniane to depresja, depresja dwubiegunowa, załamanie nerwowe, zaburzenia lękowo-adaptacyjne, nerwica, natręctwa, uzależnienie od leków psychoaktywnych, schizofrenia paranoidalna. Takie dane mogą świadczyć o tym, iż nadmierne zadłużenie, a w konsekwencji niewypłacalność, mogą być zarówno przyczyną, jak i skutkiem rozpadu rodziny i poważnych zaburzeń psychicznych.

Zakończenie

Celem prawa winno być zachowanie równowagi (*balance*) pomiędzy sprzecznymi interesami jednostek, tak by chronić i wspierać interesy społeczne. Prawo ma być więc swoistym instrumentem służącym do regulowania stosunków społecznych. Niewątpliwie przepisy prawne, regulujące nadmierne zadłużenie jednostek oraz pozwalające na częściowe darowanie długu, winny zachować równowagę pomiędzy słusznymi interesami wierzycieli, interesem dłużnika oraz interesem społecznym, jednocześnie nie podważając moralnego imperatywu związanego z obowiązkiem spłaty długów. Kształtowanie prawa poprzez wartościowanie i ważenie interesów wymaga kompromisów stron danego stosunku, często w imię wyższych celów ekonomiczno-społecznych. Z tej przyczyny podjęty temat jest niezwykle aktualny, istnieje silna potrzeba dyskusji nad nowymi rozwiązaniami prawnymi. Zarówno statystyki obrazujące postępujące zadłużenie społeczeństwa polskiego, jak i wyniki przeprowadzonych badań wskazują, iż w dzisiejszym świecie zasadne jest istnienie remedium prawnego, pozwalającego na oddłużanie osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Prawie co drugi dorosły Polak korzysta z kredytu, a 75% badanych jest zdania, że w dzisiejszym świecie nie ma możliwości realizowania potrzeb bytowych bez zaciągania zobowiązań finansowych. Szacuje się, że w cenie każdego produktu około 30% są to koszty obsługi długu, zarówno

potrzebnego na wytworzenie danego produktu, jak i zawartego w komponentach niezbędnych do jego wytworzenia. Podejmowanie ryzyka finansowego przez obywateli jest korzystne dla gospodarki, bywa jednak że podejmowane przez jednostki decyzje finansowe kończą się fiaskiem i ziszcza się ryzyko niewypłacalności. Ponieważ państwo jest beneficjentem każdej czynności prawnej zawieranej pomiędzy podmiotami na rynku, to jest zainteresowane, aby jak największa liczba podmiotów posiadała zdolność finansową i aby czynności prawne były dokonywane jak najczęściej. Z zawieranych czynności prawnych pomiędzy podmiotami na rynku pobiera nie tylko profity bezpośrednie w postaci podatku VAT i podatku od czynności cywilno-prawnych, ale również wiele innych opłat. Tym samym państwo jest głównym interesariuszem liberalizacji prawa upadłościowego, gdyż w relacji długu państwo występuje dualnie, z jednej strony jest dłużnikiem wobec różnych instytucji finansowych, z drugiej strony jest wierzycielem wobec własnych obywateli. W rzeczywistości obywatel zdolny do konsumpcji jest niezbędny dla państwa w celu zaspakajania jego potrzeb jako dłużnika. W obliczu takiego stanu państwo będzie tworzyć ustawodawstwo zapewniające względny spokój na danym obszarze politycznym oraz przysparzające najwięcej korzyści dla budżetu państwa.

Bibliografia

Opalek K., Wróblewski J. (1991), *Prawo: metodologia, filozofia, teoria prawa*, PWN, Warszawa.

Szpringer W. (2006), *Upadłość konsumencka. Inspiracje z rozwiązań światowych oraz rekomendacje dla Polski*, wyd. I, CeDeWu Sp. z o.o., Warszawa.

Sójka-Zielińska K. (2011), *Historia prawa*, LexisNexis, Warszawa.

Kuryłowicz M. (2006), *Prawa antyczne. Wykład z historii najstarszych praw świata*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.

Projekt ustawy z dnia 22 grudnia 2003 r. o niewypłacalności osoby fizycznej oraz o upadłości konsumenckiej, druk nr 2668,

<http://orka.sejm.gov.pl/proc4.nsf/0/1445DC4249294326C12570C700301653?OpenDocument>,
dostęp: 29 maja 2016 r.

Projekt ustawy z dnia 9 maja 2006 r. o przeciwdziałaniu niewypłacalności oraz o upadłości osoby fizycznej, druk nr 776.

[http://orka.sejm.gov.pl/Druki5ka.nsf/0/F59AFA90ABA9E8BEC12571A900440312/\\$file/776.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki5ka.nsf/0/F59AFA90ABA9E8BEC12571A900440312/$file/776.pdf),
dostęp: 29 maja 2016 r.

Projekt ustawy z dnia 25 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze i innych ustaw, druk nr 1892.

[http://orka.sejm.gov.pl/Druki5ka.nsf/0/8CAB6A28A1986396C1257307003C689B/\\$file/1892.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki5ka.nsf/0/8CAB6A28A1986396C1257307003C689B/$file/1892.pdf),
dostęp: 29 maja 2016 r.

Projekt ustawy z dnia 20 lutego 2008 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze i innych ustaw, druk nr 556.

[http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/55C995D573F814F9C12574570041EB05/\\$file/556.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/55C995D573F814F9C12574570041EB05/$file/556.pdf),
dostęp: 29 maja 2016 r.

Projekt ustawy z dnia 16 lipca 2008 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze oraz Ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, druk nr 831.

[http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/DD4BAC457CFFB574C1257491003FA22E/\\$file/831.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/DD4BAC457CFFB574C1257491003FA22E/$file/831.pdf),
dostęp: 29 maja 2016 r.

Uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 23 września 2009 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, druk nr 2485,

[http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/BB2D80B8C0F3EA2AC1257670003C9E5C/\\$file/2485.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/BB2D80B8C0F3EA2AC1257670003C9E5C/$file/2485.pdf),
dostęp: 29 maja 2016 r.